

Erik Matzen,
Strandgade 84, 2,
1401 – K.
1. maj 2025.

Sådan fik Trump stærk interesse for Grønland

En Reuters-historie udsendt fra København den 22. marts 2018 vækker straks stor global opmærksomhed og giver efterfølgende anledning i andre medier over hele kloden til nye og udbyggede historier, ligesom Reuters' historie efterfølgende kom til at indgå i forskellige forskningsprojekter med Reuters-telegrammet nævnt som dokumentation.

For i tiden op til 22. marts 2018 var der internationalt slet ikke stærk fokus på Grønlands placering mellem USA og Rusland/Kina. Tværtimod talte man om Polarhavet og det arktiske som et lavspændingsområde.

Er man i tvivl om det, kan man gå på nettet og afgøre med sig selv, hvor stor interesse Reuters-artiklen vakte.

Reuters-historiens problemstilling inspirerede også USA's præsident Donald Trump i Det Hvide Hus, og i august 2019 gik han offentligt ud og annoncerede sin beslutning om, at USA skulle købe Grønland af Danmark, og at han meget snart ville komme på officielt statsbesøg i Danmark.

Det var lige efter at avisen Wall Street Journal 15. august 2019 meddelte, at USA ville købe Grønland af Danmark, og henviste til dens anonyme kilder.

Hvordan var Trump kommet på den idé?

Det vil Erik Matzen, der var hovedarkitekt og forfatter til Reuters-historien 22. marts 2018, gerne fortælle om her. Og dermed indrømme, at han indirekte måske er ansvarlig for, at Trump overhovedet besluttede sig for at ville indlemme Grønland i Amerikas Forenede Stater. Til Erik Matzens undskyldning tjener, at han som journalist på Reuters så en vigtig historie i at fortælle den danske regering, USA og resten af verden, at der allerede i marts 2018 var lagt i kakkelovnen til et militært opgør mellem USA og Kina om retten til overhovedet at være i Grønland. Kun derfor blev historien 22. marts 2018 skrevet.

Under sin studietid i midten af 1960'erne på Pennsylvania's Wharton School of Business havde Trump mødt den senere finansmand og præsident for kosmetik-koncernen Estée Lauder, den nu 81-årige Ronald Lauder, der ifølge netmediet Mother Jones har en personlig formue på ca. 4,7 mia. dollars, og koncernens formue opgav mediet til ca. 29 mia. dollars. Lauder støttede Trump økonomisk i dennes valgkampagne i 2016 for at blive USA's præsident.

Det ligger lige for, at Ronald Lauder i USA som den erfarne forretnings- og finansmand, han er, læste Reuters' historie og andre mediers opfølgende historier omkring Kinas tiltagende interesse for Grønland.

Ifølge Trumps daværende sikkerhedsrådgiver John Bolton var det Ronald Lauder, der gav Trump tilskyndelsen til at gøre forsøget på at købe Grønland. Det har Bolton sagt i interviews til flere medier.

Også de to amerikanske journalister Susan Glasser og Peter Baker citerer i deres bog "The Divider" fra 2022 Bolton for, at Lauder er manden, der plantede ideen om køb af Grønland hos Trump. Trump sagde i 2021 i et interview til de to journalister: "Jeg sagde til mig selv, hvorfor har vi ikke det. Du kigger på et kort. Jeg er selv ejendomsudvikler. Jeg kigger på et hjørne. Så siger jeg: "Jeg er nødt til at anskaffe mig den butik til den bygning, som jeg vil opføre.""

Han uddyber: "Jeg elsker at se på kort. Og jeg har altid sagt: "Kig på størrelsen af dette her. Det er kæmpestort. Det burde være en del af De Forenede Stater.""

Ifølge Bolton bad Trump ham om i 2019 at se på spørgsmål om erhvervelse af Grønland og om den maritime trussel fra såvel Kina som Rusland i det arktiske område.

"Mens vi altid har været sårbare over for Rusland i området, var jeg bekymret for, at vi i stigende grad var sårbare over for Kina. Så vi så på en række muligheder", sagde John Bolton i et interview med Berlingske Tidende 8. februar 2025."

Reuters' historie 22. marts 2018, der sætter hele lavinen i gang, fortalte, at Kina var i fuld sving med at gøre sine hoser grønne for det grønlandske selvstyre i Nuuk, og at en dansk regeringskilde havde sagt til Reuters, at dette var dybt problematisk, fordi Kina ikke har noget som helst at gøre i Grønland, da Danmark og Grønland er tæt forbundne med USA via en forsvarsaftale fra 1951, som giver USA nærmest frie hænder til at bruge Grønland som "trædesten" for forsvar og angreb over Polarhavet mod Rusland og Kina.

Nogen vil måske nu sige, at telegrammet gav Trump "gode ideer" og derfor er ansvarlig for, at Danmark og Grønland er havnet i en værre suppedas. Men artiklen var også en klar advarsel til Lars Løkke Rasmussens regering og tidligere regeringer om, at de ikke havde passet deres arbejde godt nok, og at det nu var sidste chance, hvis Danmark og Grønland skulle undgå en alvorlig krise og sammenstød med USA.

Det fremgik af telegrammet, at Forsvarsministeriet i 2015 havde sat den nu nedlagte flådestation Grønnedal i Sydgrønland til salg. Der meldte sig kun én køber, et kinesisk selskab, som ville bruge stationen som base for mineaktivitet i Grønland.

Da det kom frem, skyndte Forsvarsministeriet at aflyse salget med den begrundelse, at Grønnedal nu skulle bruges alligevel til bekæmpelse af miljøforurening.

Det grønlandske selvstyre havde forespurgt regeringen i København, om den ville være behjælpelig med at få bygget og medfinansieret tre lufthavne i Grønland, da der i landet kun var én international lufthavn, i Kangerlussuaq, som lå isoleret og meget langt væk fra de grønlandske byer. Det ville regeringen ikke.

Derpå sendte selvstyret med sin formand Kim Kielsen i spidsen en større delegation den halve klode rundt til Kinas hovedstad Beijing, endda med assistance fra Udenrigsministeriet i København og ambassaden i Beijing. Dér havde man møder med flere kinesiske entreprenørvirksomheder, og man havde møde med en kinesisk bank, Export-Import Bank of China, om finansieringen.

En række selskaber fra en række lande foruden kinesiske blev af et nystartet grønlandsk lufthavnsselskab, Kalaallit Airports, spurgt, om de ville være interesseret i at stå for anlæggelsen og udtrykte interesse for projektet. Derpå indbød Kalaallit Airports i 2018 seks selskaber til at afgive konkrete tilbud og pris for opgaven med en lufthavn i Nuuk, bl.a. et kinesisk entreprenørselskab.

Nu fortalte USA regeringen i København, at den snarest burde finde en løsning med selvstyret i Nuuk om at få bygget den lufthavn i Nuuk med dansk medfinansiering.

Forholdsvis få uger efter 22. marts 2018 rejste statsminister Lars Løkke Rasmussen (V) til Nuuk og aftalte med Kim Kielsen, at de få dage senere skulle forhandle i København om en helt anden løsning, som indebærer dannelsen af et fælles grønlandsk-dansk selskab, der med den danske stat i ryggen skulle bygge Nuuk Lufthavn. I november 2024 blev lufthavnen indviet, og Trumps søn kunne kort før 20. januar 2025 flyve til Nuuk fra Washington DC, og bagefter fortælle, at alle grønlandere elsker USA og ikke bryder sig om danskerne.

Lufthavnen i Nuuk burde sammen med de to andre planlagte lufthavne, Ilulissat ved Diskobugten mod nord og Qaqortoq i syd, have være bygget for 30-40 år siden, fordi de afgørende ville have hjulpet grønlanderne til langt nemmere og billigere at komme ud i verden, og omvendt at verden med direkte fly fra Europa og Nordamerika kunne komme til Grønland, og på den måde bidrage til at modernisere Grønland. At det ikke skete bør regeringen i København i høj grad tage på sin kappe.

Hvor ved han det fra?

Hvor vidste Reuters' journalist i København fra, at USA havde en forsvarsaftale med Danmark, som gav USA ret til at bruge Grønland som militærområde, og at Kina ikke kunne få adgang i større omfang til Grønland og dets mange ressourcer?

For at kunne besvare det spørgsmål må man gå tilbage til 29. juni 1995, da Nyrup-regeringen udsendte sin redegørelse med udenrigsminister Niels Helveg Petersens (R) signatur om, at man i Udenrigsministeriets pengeboks under en oprydning havde fundet et dokument, som ifølge regeringen kastede nyt lys på Danmarks forsvarssamarbejde med USA i Grønland.

Dokumentet var fra november 1957 og udgjorde et styk papir; en kladde til et skriftligt svar/brev, som den amerikanske ambassadør i Danmark, Val Peterson, skulle have. Kladdens maskinskrrevne tekst var uden hoved, dato, afsender, modtager, underskrift, men med rød farveblyant var skrevet, at det var en uformel meddelelse fra stats- og udenrigsminister H.C. Hansen (S) til Val Peterson.

I en parentes bemærkes, at den daværende leder af Dansk Udenrigspolitisk Institut Hans-Jørgen Nehring oplyste Erik Matzen om i 1996, at man i USA trods store anstrengelser ikke havde kunnet finde H.C. Hansens officielle, såkaldte brev til Val Peterson i 1957, og at man derfor kun havde kladden i København. Måske har H.C. Hansen aldrig afleveret et skriftligt svar til USA, men blot givet en mundtlig meddelelse med samme indhold om, at Danmark ikke ønsker at blive inddraget omkring atomvåben og Grønland: "You did not submit any concrete plan as to such possible storing, nor did you ask questions as to the attitude of the Danish Government to this item.

I do not think your remarks give rise to any comments from my side."

Det fremgik nemlig af kladdens tekst, at den danske regering ikke ønskede at blive inddraget eller orienteret om en mulig oplagring af atombomber på Thule-basen i Nordgrønland. Val Peterson havde på mødet med H.C. Hansen 13. november 1957 sagt med henvisning til en række konkrete artikler i forsvarsaftalen fra 1951, at denne overenskomst gav USA ret til at indføre og oplagre atomvåben på Thule-basen.

I redegørelsen skrev Nyrup-regeringen (læs Udenrigsministeriet) i 1995, at H.C. Hansen accepterede den amerikanske fortolkning af 1951-aftalen og dermed gav USA grønt lys for at have atomvåben i Grønland.

Det er helt forkert. H.C. Hansen tog ikke noget som helst af den amerikanske fortolkning af 1951-aftalen til efterretning. Ved at skrive sådan, gav Udenrigsministeriet H.C. Hansen skylden for overtrædelsen af det dansk forbud mod atomvåben på dansk område.

Redegørelsen, som er lavet i Udenrigsministeriet, er noget makværk, hvor der rettes bager for smed. Udenrigsministeriet burde selv have undersøgt USA's fortolkning af 1951-aftalen og vurderet, om den var rigtig. Ved ikke at gøre det, fik Udenrigsministeriet ført Folketinget bag lyset og medierne på vildspor. H. C. Hansen blev i den offentlige debat, bl.a. af flere partiledere, stemplet som grundlovsbryder for uden tilladelse at have givet USA lov til at have atomvåben i Grønland, og uden som minimum at have orienteret Folketinget og Det Udenrigspolitiske Nævn om det.

Udenrigsministeriet burde i 1995 ligesom Erik Matzen være gået til Folketingets Bibliotek og dør fået den offentlige 1951-aftale udleveret til læsning og tekstanalyse, begge versioner på henholdsvis dansk og engelsk. Især når USA i H.C. Hansens dokument udtrykkeligt havde henvist H. C. Hansen til tre konkrete steder, artikel I, II og VII, i 1951-aftalen.

I så fald ville Udenrigsministeriet hurtigt have fundet ud af, at USA havde ret. Det fremgår nemlig af aftalens artikel VII, at USA havde ret til i Grønland at indføre "enhver form for materiel, udrustning og forsyninger", ligesom aftalen ikke nævnte atomvåben med ét ord.

At USA i 1951 fik ret til at indføre atomvåben til Grønland, og at H. C. Hansen intet havde med atomvåben i Grønland at gøre i 1957, da han svarede på Val Petersens henvendelse.

Hvis H. C. Hansen tværtimod havde forbudt USA at indføre atomvåben, ville han modarbejde den overenskomst, som Danmark i 1951 indgik med USA med åbne øjne, og med Rigsdagens fulde godkendelse, bortset fra DKP. Så havde han været lige til Rigsretten.

Nyrup-regeringens redegørelse var helt forkert. Så galt kommer man af sted, når Udenrigsministeriets trænede diplomater og analytikere ikke undersøger sagerne ordentligt.

I 1951, da forhandlingerne om aftalen foregik, var alle på den danske side af forhandlingsbordet på det rene med, at USA havde atomvåben, og at USA skulle bruge Grønland til forsvar og angreb over Polarhavet, den korteste lige linje mellem USA og Moskva. Disse forhold indgik også i Rigsdagens debat, da Folketinget og Landstinget skulle tage stilling til en godkendelse af aftalen i 1951.

Da Dansk Udenrigspolitisk Institut (DUPI) i 1997 udsendte dets resultat af undersøgelsen om "Grønland under den kolde krig", konkluderede det, at "1951-overenskomsten er en relativt svag hjemmel for amerikansk ret til at oplagre atomvåben i Thule." Men skrev tillige, at der også kunne hævdes det modsatte.

Dermed reddede DUPI ansigtet på Udenrigsministeriets embedsfolk. Man kunne ikke i 1997 have en journalist på Christiansborgs gange til i en stor DUPI-undersøgelse at få ret i hans kritik af Udenrigsministeriets forkerte redegørelse fra 1995.

I dag hævder ingen i den offentlige debat, at H. C. Hansen gav USA tilladelse til atomvåben i Grønland, men derimod at USA via 1951-aftalen militært har frie hænder i Grønland.

Kilder:

Grønland under den kolde krig, Dansk og amerikansk sikkerhedspolitik 1945-68, Dansk Udenrigspolitisk Institut 1997, bind I og II.

"H.C. Hansen-papiret, Meddelelse (uformelt) fra H. C. Hansen, til den amerikanske ambassadør Val Peterson, 16. november 1957, Rigsarkivet (Um.105. D.1.a.)

John Foster Dulles takker H. C . personligt, 18/12 – 57, Grønland under den kolde krig.

Overenskomst i henhold til Den nordatlantiske Traktat mellem regeringerne i Kongeriget Danmark og Amerikas Forenede Stater om forsvaret af Grønland 27. april 1951. Rigsdagstidende 1950-1951, tillæg A, Sp. 7519 fl.

Reuters artikel af Erik Matzen og Tom Daly, 27. marts 2018, kl. 15.52.54. Copenhagen-Beijing. (additional reporting by Ben Blanchard and Brenda Goh in Beijing, writing by Jacob Gronholt-Pedersen, editing by Adrian Croft).

Udenrigsministeriet: Nyrup-regeringens redegørelse til Folketinget om visse aspekter af Thule-sagen af 29. juni 1995.

Politikens kronik, 21. okt. 1996, af Erik Matzen "Den virkelige atom-skurk".

Jyllands Postens kronik, 20. maj 1996, af Erik Matzen "Offentligheden vildledt med H.C. Hansens brev".

Jyllands-Postens kronik, 19 januar 1997, "Dobbeltspil hele vejen igennem".

Professor Nikolaj Petersens indlæg i Jyllands Posten, februar 1997, "Svag hjemmel til A-våben".